

SPOMIN ZBLEDI, ZAPISANO ZDRŽI!

ČETRT STOLETJA V GEODEZIJ

Peter Svetik

Priznam: nisem več nameraval pisati o geodeziji, saj predobro vem, da me je čas že davno prerasel – odtujil od svoje priljubljene stroke, saj se vsa leta, odkar sem v pokoju, ukvarjam z Geossom in Turističnim društvom Kostel. Vendar sem že, ne prvič, spoznal, da človek nikoli ne sme reči nikoli.

Dogodki z leti bledijo, spomin šepa, česar se vsi, ki smo si že naložili vsaj sedmi križ, dobro zavedamo. Mlajši bodo to resnico šele spoznali. Vsekakor pa sem prepričan, da je o preteklosti svoje stroke potrebno zapisati čim več realnih dejstev, sebi v olajšanje in mlajšim v védenje. Preteklost bi morali poznati, se iz nje kaj naučiti ali se tudi izogniti napakam, ki smo jih delali. Vemo pa tudi, da je vsako individualno pisanje o preteklosti obremenjeno z osebnimi pogledi in ni nepristransko. Objektivna dejstva bi lahko posredovala le skupina avtorjev. Teh pa imamo geodeti premalo.

Da sem sedel za računalnik, so me spodbudili:

- Dejstvo, da letos praznujemo 60-letnico geodetske službe v Sloveniji. Ob tem sem se z nostalgijo spomnil, kako smo pripravljali posebne prireditve in izdali samostojne publikacije, ki sem jih tudi uredil in veliko sam napisal, ob 35- in 40-letnici. Potlej smo na to pozabili. Škoda!
- Dejstvo, da smo z velikim entuziazmom snovali in pripravili Slovensko geodetsko zbirko na gradu Bogenšperk, ki zdaj pozabljena sameva. Pripravili smo jo izključno z ljubiteljskim delom in bila nam je v ponos, saj je bila prva v srednji Evropi (Avstrijci so jo pripravili šele nekaj let pozneje). Boli me, ko ugotavljam, kako se v današnjem času visokega tehnološkega razvoja v demokratični družbi geodezija sploh več ne zaveda izjemne kulturne dediščine naše stroke. Zdaj zbirka zapuščena in osiromašena sameva. Velika škoda!
- Seveda sem tudi zvedel, da je moja stanovska organizacija lani zašla v finančno krizo, da je že resno razmišljala, da bi ukinila edino strokovno glasilo – Geodetski vestnik. Mar se ne zavedamo, da bi bila to katastrofa za geodetsko službo, stroko in znanost? Spomnil sem se, s kakšno zagnanostjo smo to revijo s prostovoljnimi delom pripravljali pred davnimi leti. Hvaležen sem (in to bi morali biti vsi geodeti) Oddelku za geodezijo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo, ki je sprejel to nehvaležno, a potrebno delo. Priznanje gre še posebej doc. dr. Antonu Prosenu.
- K pisanju pa me je spodbudila tudi nadaljevanka, ki jo že nekaj časa prizadevno piše dr.

Milan Naprudnik in nam obuja spomine na daljna in mlajša leta naša geodezije. To je vsekakor pomemben del zgodovine naše stroke, ki sem jo tudi sam doživljal. V tem kronološkem pregledu je moje ime celo večkrat zapisano, čeprav povezano z raznimi pridevniki in opisi: mladi, huđi, neumorni, naš, zagnanec itd.

Ker pa sem se v geodetsko operativo vključil šele jeseni 1954 in ker sem bil najprej le nepomemben člen ali osebek pri izvajanju terenskih del, sem dogajanja v stroki začel poglobljeno spremljati šele sredi šestdesetih let. Tedaj sem si začel nekatere stvari tudi zapisovati. Ti zapiski pa so podrobnejši in za realno ocenjevanje dogajanj uporabni šele od sedemdesetih let dalje.

Ne nameravam pisati po letih razvoja ali dodajati svojih, včasih tudi nekoliko drugačnih pogledov ali svoje resnice, kar sicer ne bi bilo nič narobe, saj imajo pač vsake oči svojega »malarja«. Naprudnik je pisal v veliki meri z zornega kota vodilnega delavca v takratni geodeziji ali v drugih odgovornih funkcijah in je večji poudarek namenjal sistemsko-upravnim zadevam, sam pa bi več pozornosti namenjal strokovno-operativnim vprašanjem. Menim tudi, da bi bilo treba bolj poudariti nekatere pomembne rezultate stroke, ki so bili širše družbene vrednosti. Da pa ne bo pomote: **kapo dol prizadevnemu avtorju, hvaležni mu moramo biti, da se je lotil neprijetne, a potrebne naloge!**

Ker pa me je zbudla še ugotovitev, da so »slovenski geodeti v letu 1979 našli skupni jezik le še v nastopanju izven meja republike«, in ker je bilo to prav pred 25 leti, sem se odločil, da napišem ta in morda še kak prispevek, ki se bo nanašal na dogajanja pred četrto stoletja. Zdi se mi namreč, da smo v strokovno-operativnih delih prav pred 25 leti napravili nekaj pomembnih korakov širšega družbenega pomena.

*****

Sam torej menim, da je bilo leto 1979 zelo uspešno. Ob 35-letnici organiziranega delovanja geodetske službe v Sloveniji smo pripravili dve bogato opremljeni knjigi. Začetek tega leta pa je bil zlasti zaznamovan z intenzivnimi pripravami na operativni začetek izdelave dveh, še danes ne samo za geodezijo pomembnih evidenc: **ROTE** (register območij teritorialnih enot) in **EHIŠ** (evidenca hišnih števil). Zdi se mi, da nastanka teh evidenc še vedno ne znamo pravilno ceniti.

Že samo to, da smo ju zasnovali in ju uresničevali v tesnem sodelovanju geodetske upravne in statistične službe, je bil pomemben korak v povezovanju dveh strok, ki se med seboj prepletata in dopolnjujeta. Ne gre prezreti velikega razumevanja takratne direktorja Zavoda SRS za statistiko (ZS) Franta Komelja in podporo namestnika direktorja Zavoda SRS za družbeno planiranje (ZDP) Tomaža Banovca, ki sta pobudo skupine na Geodetski upravi SRS (GU) brez pomisleka podprla in ves čas tvorno spremljala uresničevanje tega, za širšo družbo pomembnega projekta.

Že januarja smo sestavili tri skupine z dvema članoma – po enega iz Zavoda za statistiko in enega iz Geodetske uprave SRS. Ker sem se s tema evidencama začel ukvarjati kmalu po vrnitvi (bilo je v drugi polovici leta 1978) iz ZDP-ja na GU, mi je bila zaupana naloga vodenja teh evidenc. Dela sem se lotil z vso meni prirojeno zagnanostjo. Seveda nikakor ne trdim, da je bila ideja moja. Daleč od tega! Že nekaj let prej so se porajala razmišljanja o teh evidencah. Na voljo je bilo že nekaj pisnih predlogov in tudi nekaj raziskav na to temo je bilo izdelanih. Dela pa se

vendarle nihče ni upal lotiti. Zakaj, mi je že ob koncu leta 1979 postalo jasno. Vendar o tem pozneje. Najprej nekaj ukrepov in akcij, ki smo jih izvedli v začetku tega leta.

Za izvedbo te pomembne naloge, danes bi ji rekli projekt, smo sestavili šestčlansko skupino, ki smo jo tvorili trije geodeti in trije statistiki. Sam sem si zamislil, da se bomo na ravni republike najprej uskladili z globalnimi izhodišči pristopa, pripravili ustrezne predpise in na tej osnovi sestavili vsa potrebna navodila, z obiski na občinskih geodetskih upravah (OGU) nudili neposredne rešitve, pripravili vse potrebne tehnične pripomočke, pomagali pri konkretnih vprašanjih in podobno. Sami evidenci pa naj bi operativno nastajali na občinah ob tedanji ali ustrezno povečani kadrovski zasedbi. Tam, kjer to ne bi bilo mogoče, bi iskali rešitve s honorarnimi sodelavci, predvsem študenti, ali s plačilom nadurnega dela. Nisem si predstavljal, da bo kakršna koli rešitev zelo težka.

Opogumljen z mnogimi izkušnjami, ki sem si jih pridobil v dotedanjem delovanju, sem se naloge pogumno lotil. Naj v podkrepitev zapišem, da sem po naročilu Biroja za regionalno prostorsko planiranje (BRPP) uspešno zasnoval in izvedel Atlas regionalne prostorske dokumentacije (na GZ-ju, leta 1969), Atlas kmetijskih in gozdnih površin (prav tako na GZ-ju, 1970), vodil predvsem kartografsko redakcijo atlasa Stanje v prostoru in razvojne težnje Slovenije (leta 1971, takrat že na BRPP-ju) in še drugega v letu 1973. Na tem biroju smo izdelali tudi tematski prikaz zazidanih površin v Sloveniji, kar je bila prva, na realnih podatkih izdelana analiza bruto zazidanih površin. Precej izkušenj sem si pridobil tudi kot predsednik Komisije za geodezijo pri takratni Raziskovalni skupnosti Slovenije. Z navedenimi in drugimi gradivi se je geodezija že uveljavila v širšem prostoru, sam pa sem si pridobil mnogo izkušenj. Nikoli pa se nisem posebej ukvarjal z medsebojnimi spori; zanimalo so me zgolj strokovne naloge. Bil sem prepričan, in to sem še vedno, da le rezultati širšega družbenega pomena uveljavijo neko strokovno prizadevanje.

Ko sem se lotil naloge regionalne prostorske dokumentacije, ki smo jo v skupini končali v Atlasu regionalne prostorske dokumentacije, je bil direktor GZ-ja Teobald Belec, direktor Biroja za regionalno prostorsko planiranje pa pokojni Marko Šlajmer. Ko smo zasnovali in izdelali atlas Stanje v prostoru in razvojne težnje, je bil direktor tega biroja Milan Naprudnik in takrat sem bil v tej ustanovi (od 1970) tudi sam zaposlen. Pri evidencah ROTE in EHIŠ sva že bila oba z Naprudnikom (bil je direktor) na GU, Belec pa še vedno direktor GZ-ja.

Ko smo ob koncu leta 1978 skupaj s predstavniki ZS-ja obiskali vse občinske geodetske uprave, smo lahko ugotovili, da naloga, ki smo se jo lotili, ne bo niti najmanj lahka. Vzrokov za tako ugotovitev je bilo več: nekatere občinske uprave so bile slabo zasedene in so dobesedno životarile, njihovi načelniki si niso znali najti mesta v svojih občinah in so se zadovoljevali s tem, da so zaradi obilice dela lahko na veliko »fušali« in s tem služili. Ti in tudi nekateri drugi niso pokazali nobenega razumevanja za ti dve evidenci. Menili so, da to ne sodi v geodetsko službo, da naloge ne bodo mogli izvesti.

V drugi polovici februarja in v začetku marca smo v treh skupinah (Mauri-Žvan, Ilič-Lesar in Milenkovič-Svetik) obiskali vse občinske geodetske uprave. Spraševali smo, ugotavljali težave, svetovali, zapisovali. Ugotovitve so bile porazne; nekateri so obupavali in menili, da naloge do statističnega popisa v začetku 1981 ne bomo mogli izvesti. Glavne ugotovitve: premalo kadra,

odsotnost predpisov ter premalo razumevanja. Sam nisem obupal: spodbujal sem sodelujoče in jih prepričeval, da je časa dovolj, da bomo premagali vse ovire, da bomo zastavljeni cilj vsekakor uresničili.

Ko se danes spominjam tega prvega četrletja pred 25 leti, se, moram priznati, samemu sebi čudim. Kje sem našel toliko poguma in volje, da sem vztrajal, saj sem vedel, da so pred mano vsi dotedanji pobudniki obupali. Naj poudarim: nobenih predpisov še nismo imeli (te je bilo treba šele pripraviti), kadra po občinah je bilo premalo, večina načelnikov se pomena te naloge ni zavedala, za mnoga območja ni bilo niti TTN5 ali TTN10, ni bilo filmov, ni bilo prozornih folij, ničesar še nismo vedeli, kje bomo dobili samolepljive črke in številke itd., itd. V svoj dnevnik sem marca, očitno nekega večera, ko sem bil zelo utrujen, zapisal: Peter, ti si nor!

Poleg vseh drugih nalog, teh pa ni bilo malo (kartografija, raziskave, FIC, piktogrami, aerosnemanje, centroidi, DMR-ji, stalna trenja med GU in GZ-jem itd.), je bilo treba delo pospešiti predvsem na naslednjih segmentih začetih evidenc:

- pripraviti potrebne predpise in navodila;
- zagotoviti kartografske podlage na prozornih folijah;
- oskrbeti povečavo aerofotoposnetkov na prozorne folije v približku merila 1 : 5000 in po listih TTN;
- zagotoviti potrebna materialna sredstva za delo: prozorne folije, samolepljive črke in številke, izdelatičasne hišne številke itd.;
- poskrbeti, da bodo OGU dobile potrebni kader, zagotoviti nujna denarna, tudi devizna finančna sredstva;
- vzpostaviti stalne stike z OGU in še marsikaj.

Naj poudarim: zmeda je bila popolna. Neurejeni so bili statistični okoliši (SO - na skicah ZS-ja), hišne številke so podeljevali od občine do občine različno, zaostanki so bili veliki, pristojnost ni bila določena; isto je veljalo za imenovanje ulic, občinske geodetske uprave so imele različen status, zapletali so se odnosi z VGI-jem, z GZ-jem itd. Tudi dve knjigi ob 35-letnici geodetske službe, ki smo ju v glavnem pripravili v naši skupini, nista bili mačji kašelj. Kdo ne bi v tem kaosu obupal? A obupati nismo smeli, tega sem se sam najbolj zavedal. Delali smo dopoldne in popoldne, ob petkih in svetkih, včasih iz obupa skočili na kavo v Vodnikov hram, se malo sprostiti, zakleli in se vrnili na delo ...

Kaj je bilo najteže, se še danes ne morem opredeliti. Korak po koraku smo nadaljevali, pripravljali določila za zakon in vsa potrebna navodila, prepričevali načelnike GU, iskali najboljše tehnološke rešitve in podobno. Danes si le težko predstavljamo, kako je bilo s takratno »rokomatiko«. To je bila zahtevna, uspešno izpeljana raziskava, narejena ob neposrednem operativnem delu!

Peter Svetik

Hudovernikova 2, 1000 Ljubljana

E-pošta: psvetik@volja.net